

Sundhed og velfærd hos økologiske søer i Nordeuropa



Forskellige økologiske sobesætninger døjer typisk med de samme sundheds- og velfærdsproblemer, men med en række nuancer. Det er resultatet af en spørgeskemaundersøgelse om dyrevelfærd i økologisk sohold med deltagelse af 53 økologiske svineproducenter fra Danmark, Sverige, Holland og England. 56 % af producenterne rapporterede, at de havde problemer med pattegrisedødelighed, oftest på grund af ihjellægning af grise. Infektionssygdomme hos de fravænnede grise var ikke et stort problem i Sverige og England, hvor grisene hyppigt er udendørs. Derimod så de hollandske producenter lungebetændelse hos de fravænnede grise, mens de danske grise havde større problemer med diarre. Klovlidelser var ikke som frygtet et generelt problem.

Danske og svenske dyrlæger og svinekonsulenter har i en tidligere undersøgelse identificeret benlidelser, pattegrisedødelighed og fravænningsdiarre som de væsentligste sundheds- og velfærdsproblemer i økologisk sohold (Bonde & Sørensen, 2004). For at undersøge dette nærmere har vi henvendt os til økologiske svineproducenter i Danmark, og i vore nabolande Sverige, Holland og England.

53 svineproducenter deltog

123 økologiske svineproducenter fra Danmark, Sverige, Holland og England fik i sommeren 2005 tilsendt et spørgeskema med 51 spørgsmål om deres produktionssystem, pasning af dyrene og forekomst af sygdomme i deres besæt-

ning. Heraf besvarede 53 landmænd (11 danske, 11 svenske, 25 hollandske og 6 engelske) spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 40–55 % i de enkelte lande. Svineproducenterne havde generelt stor erfaring med svin, idet 81 % havde haft sohold i mere end 10 år. 51 % af besætningerne havde været drevet økologisk i mere end 5 år, og kun 4 ejendomme var omlagt til økologi inden for det sidste år. Besætningsstørrelsen varierede fra 10 til 400 søer med gennemsnitligt 88 søer per besætning. 32 % af besætningerne havde flere end 100 søer. Som vist i tabel 1 var de danske besætninger større end specielt de engelske og svenske. 72 % af besætningerne færdigfedede selv hovedparten af deres grise. De fleste drægtige og diegivende

søer i Danmark, Sverige og England holdtes udendørs, mens de hollandske søer var opstaldet indendørs med adgang til udeareal. De fravænnede grise var udendørs i England og til dels i Sverige, mens de danske og hollandske grise var opstaldet inde med adgang til udeareal. Fravænningsalderen var lavere i Holland (42 dage) end i de øvrige lande (52–54 dage).

Benlidelser et problem i 22 % af besætningerne

Det var et fåtal af søer i de adspurgte besætninger, der blev udsat på grund af benlidelser, hvoraf klovlidelser var det hyppigste problem. De hollandske og svenske producenter gav udtryk for mere bekymring over benlidelser hos søerne end de danske og engelske producenter. De danske og engelske søer er på græs, mens de hollandske, og i nogen grad svenske besætninger, har søerne indendørs, og her har søerne muligvis større risiko for skader. Samtidig er det lettere at opdage læsioner indendørs eller i mindre besætninger, mens problemer kan underestimeres i ekstensive udendørs systemer, hvor overvågning er vanskelig. Forebyggelse af klovlidelser gennem

Land	Antal besætninger	Gns.antal søer	Gns. erfaring som økolog	Integrerede besætninger*	Almindeligste system			Gns fravænningsalder
					Drægtige søer	Diegivende søer og pattegrise	Fravænnede grise	
DK	11	144	> 5 år	82%	Udendørs			52
UK	6	52	> 2 år	83%	Udendørs			54
NL	25	94	> 2 år	72%	Sti med adgang til udeareal	Sti med (56%) eller uden (44%) adgang til udeareal	Sti med (63%) eller uden (37%) adgang til udeareal	42
S	11	37	> 5 år	55%	Udendørs og/eller sti med adgang til udeareal			52

*besætninger med både søer og slagtesvin, hvor mindst 50 % af grisene færdigfedes på ejendommen.

Tabel 1. Karakterisering af de økologiske besætninger, der medvirkede i spørgeskemaundersøgelsen.

f.eks. klovbeskæring blev sjældent (sv. *sällan*) gennemført i besætningerne.

Pattegrisedødelighed et problem i over halvdelen af besætningerne

Af producenterne opfattede 56 % pattegrisedødelighed som et problem, og 17 % af besætningerne havde en pattegrisedødelighed over 20 % (se tabel 2). Den hyppigste dødsårsag var, at grisene blev klemte under soen, men også svagt fødte grise og lav mælkeproduktion hos soen var skyld i dødelighed hos pattegrise i mange besætninger.

Sygdom hos fravænningsgrisene er ofte et problem

Generelt havde 20 % af besætningerne haft problemer med diarre i 2004, og 10 % af besætningerne havde diarre i mere end 25 % af deres fravænningshold. Diarre syntes dog hovedsagelig at være et problem hos besætningerne i Danmark og Holland, og i Danmark var diarre en hyppig dødsårsag den første måned efter fravæning. Andre hyppige sygdomsproblemer hos de fravænnede grise var lungebetændelse, ledbetændelse og indvoldsorm (sv. *inälvsparasiter*). Specielt i Holland var lungebetændelse hos grisene et stort problem, der optrådte som en væsentlig dødsårsag hos de fravænnede grise i mange økologiske besætninger. Derimod var infektiøse sygdomme ikke så stort et problem i

	Antal	Besætningernes niveau af % grise døde før fravæning			
		< 5%	5-20%	21-35%	36-50%
DK	11	2	8	1	0
UK	6	1	5	0	0
NL	25	1	17	6	1
S	11	1	9	1	0
Total	53	5 (9%)	39 (74%)	8 (15%)	1 (2%)

Tabel 2. Pattegrisedødelighed i 2004 i de 53 økologiske besætninger i undersøgelsen.

besætninger med udendørs hold af grisene. De indendørs systemer, der anvendes i Danmark og Holland, kan øge risikoen for diarre. Derudover kan forskelle i hygiejne, fodring og fravænningsalder bidrage til forskellene i sygdomsbilledet i de forskellige lande.

Tak til

Jehan Ettema, Ineke Eijck og Christine Fossing, som har bistået med oversættelse af spørgeskemaet til hollandsk og engelsk – og tak til de medvirkende producenter. Undersøgelsen indgik i projektet ManorPig, der blev finansieret af Forskningscenter for Økologisk Jordbrug, Danmark.

Marianne Bonde & Jan Tind Sørensen
Danmarks JordbrugsForskning
Afdeling for Husdyrsundhed, Velfærd og Ernæring
Tel: +45 89991347
E-post: Marianne.Bonde@agrsci.dk

Marianne Bonde er dyrlæge og arbejder som forsker ved Danmarks JordbrugsForskning,

hvor hun især beskæftiger sig med vurdering af sundhed og dyrevelfærd i forskellige svineproduktionssystemer. Derudover arbejder hun med udvikling af managementmetoder, der inddrager kontrol af såvel dyrevelfærd som fødevarerikkerhed til brug for styring i den enkelte besætning.

Litteratur

- Bonde, M.K. & Sørensen, J.T. 2004. Velfærds- og sundhedsproblemer i økologisk sohold: forekomst, risikofaktorer og kontrolmuligheder. Workshop: Produktionsstyring med fokus på husdyrsundhed og fødevarerikkerhed i økologiske svinebesætninger. FØJO Intern rapport nr. 54, 7-18.
- Bonde, M. & Sørensen, J.T. 2004. Herd health management in organic pig production using a quality assurance system based on Hazard Analysis and Critical Control Points. NJAS 52, 133-143.
- Thamsborg, S.M., Roderick, S. & Sundrum, A. 2004. Animal health and diseases in organic farming: an overview. In M. Vaarst, S. Roderick, V. Lund & W. Lockeretz (Eds.), Animal Health and Welfare in Organic Agriculture. CAB International, Wallingford, UK, pp. 241-243.